

Datum

3 april 2026

Onderwerp

VNG-inbreng t.b.v. debat over asielwetten di. 14 april

Geachte dames en heren,

Dinsdag 14 april debatteert u met minister Van den Brink over drie wetten: de Wet invoering tweestatusstelsel (36.703), de Asielnoodmaatregelenwet (36.704) en de Novelle aanpassing strafbaarstelling illegaal verblijf (36.855).

Vanuit de VNG volgen we met veel belangstelling de parlementaire behandeling van deze wetten, eerst in de Tweede Kamer en nu bij u. Vooral de ontwikkelingen vorig jaar zomer zorgden voor veel dynamiek met het aannemen van het PVV-amendement om illegaal verblijf strafbaar te stellen. Het noopte het vorige kabinet tot een novelle die nu bij het pakket te behandelen stukken behoort. U heeft de VNG vorig najaar al gehoord in een Deskundigenbijeenkomst.

Hieronder sommen wij nog eens beknopt op wat onze opvatting over de wetten is, gezien vanuit de uitvoeringspraktijk van uw medeoverheid, de gemeenten. Het zal ons aan het eind dit bericht tot de conclusie brengen dat **wij u verzoeken alleen in te stemmen met wetgeving die aantoonbaar uitvoerbaar is voor de asielketen en gemeenten, financieel en juridisch consistent is ingericht en is ingebed in een stelsel dat doorstroom en integratie bevordert.**

Dit standpunt spoort ook met de [resolutie 'Zorg voor congruent asielbeleid en behoud instrumentarium tot de keten op orde is'](#) die met een meerderheid van 98% op 29 november 2024 door de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VNG is aangenomen. Ik wijs u ook nog op onze eigen voorstellen ter zake: de resolutie *Een aanpak die voor gemeenten wél werkt voor opvang tot en met integratie.* waar de ALV op 28 november 2025 mee instemde en het daarop gebaseerde alternatieve plan voor opvang en integratie [Van Wachtstand naar werkstand](#).

Asielnoodmaatregelenwet en Wet invoering tweestatusstelsel

Wij voorzien dat de voorstellen zowel direct als indirect gevolgen hebben voor gemeenten en hun inwoners. Immers, veel van de huidige moeilijkheden zijn voor een aanzienlijk deel toe te rekenen aan beleidskeuzes van de rijksoverheid. Zo is het vastlopen van de asielketen het gevolg van een langdurige crisisaanpak, focus op de korte termijn en ontoereikende financiering. Ook in andere domeinen zien we dat er onvoldoende middelen beschikbaar worden gesteld voor sociale voorzieningen, waardoor (verdere) vershraling op de loer ligt. Bovendien ontbreekt een visie op de

samenhang met overige vormen van migratie die voor druk op voorzieningen zorgen, zoals arbeids- en gezinsmigratie. Zie ook de [brief](#) die wij op 13 februari hierover aan toenmalig minister Faber hebben gestuurd.

Gemeenten stellen dat negatieve consequenties van beleidskeuzes op nationaal niveau inzake asielbeleid niet mogen worden afgewenteld op gemeenten. Dit dreigt wel te gebeuren: we verwachten dat de voorgestelde maatregelen ongewenste effecten hebben:

- a. **Grotere druk op de keten vormt een risico voor druk op de opvang.** De Spreidingswet blijft – en dat is goed nieuws – maar de opvangcapaciteit zit aan zijn grens. De drukte bij de IND blijft vooralsnog. Mogelijk dat invoering van het EU Asiel en Migratiepact tot snellere procedures leidt, maar de invoering van het Tweestatusstelsel zal naar onze mening tot meer juridische procedures leiden. Langere wachttijden bij de IND leiden tot vollere AZC's omdat asielzoekers daar moeten wachten. Het beroep op gemeenten te voorzien in (nood)opvang zal toenemen.
- b. **Huisvesting dreigt (verder) vast te lopen:**
 - Door de krappe woningmarkt kunnen statushouders die een status hebben gekregen niet doorstromen, zodat de AZC's vol blijven;
 - Als het verblijfsrecht van vijf naar drie jaar wordt teruggebracht, is niet uit te sluiten dat gemeenten en andere partijen zich terughoudend(er) opstellen in het vinden en beschikbaar stellen van woonruimte;
 - Als nareizende familieleden pas na twee jaar mogen komen, zal de statushouders eerst alleen gehuisvest moeten worden. Er is grote schaarste aan woonruimte voor alleenstaanden. Daardoor is de kans groot dat zo iemand juist langer in de asielopvang blijft, waarmee de doorstroming stopt en de druk op de opvang toeneemt.
- c. **Gebrek aan perspectief belemmert integratie, inburgering en welzijn:**
 - Onzeker verblijfsrecht remt integratie. De kansen op de arbeidsmarkt worden kleiner en dat fnuikt de arbeidsparticipatie. Statushouders zullen minder geneigd zijn te investeren in taal, werk en inburgering in geval van een onzeker verblijfsrecht. Het belemmert hun integratie.
 - Looptijd asielvergunning strookt niet met inburgeringstraject. Het beperken van de asielvergunning tot drie jaar sluit niet aan op de termijnen uit de Wet inburgering 2021 (Wi2021). Dit maakt succesvolle inburgering vrijwel onmogelijk en ondermijnt de inspanningen en kosten van inburgeraars, gemeenten en maatschappelijke partners.
 - Botsing inkomensvereiste met inburgeringsplicht. Voordat subsidiair beschermde hun gezinsleden naar Nederland kunnen laten komen, moeten ze op grond van de kabinetsplannen ook voldoen aan een inkomensvereiste. Dit conflicteert met de inburgeringsplicht, aangezien het huidige stelsel niet is ingericht om inburgeraars tijdens hun traject een minimumloon te laten verdienen.
 - Financiële risico's voor inburgerende nareizigers. Het is onduidelijk of nareizende familieleden, die zich op grond van art. 8 EVRM in Nederland vestigen, onder de Wi2021 worden gezien als asielmigrant of als gezinsmigrant. Indien het laatste het geval is, moeten zij hun inburgeringstraject zelf bekostigen. Dit vergroot het risico op financiële problemen, waardoor gemeenten met meer (schuld)hulpvragen te maken kunnen krijgen.

- Impact inreisbeperking op welzijn en maatschappelijke ondersteuning. Als gezinnen pas na twee jaar herenigd worden, kan dat tot spanningen leiden met als gevolg een groter beroep op maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en andere gemeentelijke voorzieningen.
- d. **Verwachte toename van mensen zonder verblijfsrecht in gemeenten.** Het kabinet wil een strenger asielbeleid met meer mogelijkheden om aanvragen af te wijzen en vergunningen in te trekken, maar biedt weinig inzicht in hoe vertrek van afgewezen personen effectief wordt geregeld. Met een ongewenstverklaring vervalt het recht op opvang. Een ongewenst verklaarde zou Nederland moeten verlaten, maar dat gebeurt door allerlei redenen maar zeer beperkt. Mensen komen dus op straat terecht met risico's voor de openbare orde, veiligheid en volksgezondheid. Gemeenten hebben nauwelijks instrumenten of financiële middelen om deze groep te ondersteunen. Dat zal leiden tot een stijging van dakloosheid en sociale problematiek. Zie verder wat we hieronder te zeggen hebben over de Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf.

Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf

In november 2025 hebben wij in de Tweede Kamer [onze positie over de Novelle](#) uiteengezet. Voor ons zijn twee aspecten van belang:

A. Hulpverlening door gemeenten aan illegale vreemdelingen

Experimenteer niet met de strafrechtelijke systematiek. We zijn het eens met de opvatting van de Raad van State, die niet overtuigd is dat het stelsel dat de regering voor ogen heeft voldoende waarborgen biedt dat elke vorm van hulp aan illegale vreemdelingen buiten het bereik van deze strafbaarstelling (art. 108a Vreemdelingenwet) valt. Naar onze mening zou, zoals de Raad stelt, het beter zijn geweest de strafbaarstelling van illegaliteit niet als een *misdrijf* maar als een *overtreding* te bestempelen met daarbij een strafuitsluitingsgrond voor hulpverlening. Hulp aan illegale vreemdelingen met een inreisverbod of ongewenstverklaring wordt niet uitgezonderd. Het risico en de onzekerheid over de gevolgen van hulpverlening aan illegalen met een inreisverbod of ongewenstverklaring, blijven liggen aan de zijde van gemeenten. Dat is zeer onwenselijk.

B. Strafbaarstelling illegaliteit

- Een strafrechtelijke veroordeling van een illegale vreemdeling leidt niet tot meer grip op migratie. In dat opzicht schiet het wetsvoorstel zijn doel voorbij.
- Er zijn wel onwenselijke effecten met risico's voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk:
 - Vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf zullen minder snel contact zoeken met gemeenten en instanties en daardoor uit beeld verdwijnen;
 - Gemeenten verwachten meer overlast in de openbare ruimte. Dat vraagt extra inzet van politie en van gemeentelijke handhaving;
 - Angst voor strafrechtelijke vervolging zal leiden tot vermindering van contact met autoriteiten en maatschappelijke instellingen. Dit kan dakloosheid, gezondheidsproblemen en maatschappelijke overlast vergroten;
 - Strafbaarstelling van illegaliteit draagt niet bij aan terugkeer;

- Fundamentele rechten blijven gelden. Ook na strafbaarstelling behouden illegale vreemdelingen basisrechten zoals gelijke behandeling, medische zorg, onderdak en onderwijs voor kinderen. Gemeenten blijven verantwoordelijk om deze te waarborgen. Het zal voor gemeenten wel moeilijker worden deze voorzieningen voor illegalen te organiseren.
- De huidige regelgeving is voldoende. Strafbaarstelling van illegaliteit vormt slechts een beperkte aanvulling op het bestaand instrumentarium. Op grond van artikel 197 WvSr is verblijf in Nederland nu al strafbaar als de illegale vreemdeling weet of een ernstig vermoeden heeft dat tegen hem een zwaar inreisverbod of ongewenstverklaring is uitgevaardigd.

Op grond van de Vreemdelingenwet zijn er al bestuursrechtelijke instrumenten om personen zonder verblijfsrecht te controleren, de vrijheid te ontnemen en hen richting terugkeer of uitzetting te begeleiden.

De VNG benadrukt dat gemeenten medewerking verlenen en inzet leveren aan ketenpartners om illegale vreemdelingen richting terugkeer te begeleiden. De strafbaarstelling illegaliteit draagt hieraan niet bij en levert hieraan geen positieve bijdrage.

Dit alles tesamen brengt ons tot de conclusie dat **wij u verzoeken alleen in te stemmen met wetgeving die aantoonbaar uitvoerbaar is voor de asielketen en gemeenten, financieel en juridisch consistent is ingericht en is ingebed in een stelsel dat doorstroom en integratie bevordert**. Ik verwijs u ook naar een brief van vijf grote steden met dezelfde strekking.